

מחברת עברית שכתב פרנץ קפקא הגיעה במקרה לידיה של רות קנר ופתחה בפניה צוהר לעולמו וליחסיו המורכבים עם יהדותו. היא החליטה לעשות מזה הצגה אסף קוגלר

את זה גם על קנר, שבדרך כלל לא עובדת עם מחזות רגילים, ונדמה שהטקסט עומד במרכז הרבה מהעבודות שלה. "אמנם אני באה מהתיאטרון, אבל אף פעם לא חיפשתי לעשות תיאטרון שנראה כמו תיאטרון. תמיד ניסיתי להערים על המסגרות המקובלות, גם מבחינת החומרים שכמעט תמיד באים מהספרות או מדברים דוקומנטריים. זה עדיין מופע בימתי אבל לא ממש תיאטרון, אלא סוג מעט שונה של אמנות ושל מקצוע".

« והפעם משולבת גם אמנות פלסטית. "מוזיאון תל-אביב באמת הפגין נדיבות רבה ואירח אותנו בגלריה הזאת. זה עשה לי חשק לדבר בשפת המוזיאון. עבדנו שם כמה שבועות טובים ופתאום בא מישוה וקדח חור באחד הקירות, הצצנו לתוכו ומתברר שכך המוזיאון שומר על יצירות – לפעמים הוא פשוט בונה קירות גבס סביבן. מבעד לחור גילינו עבודה של אנסלם קיפר הגרמני בשם "שבירת כלים" עם עשר הספרות עליה באתיות לטיניות, ומיד שיכנו את חור ההצצה והעבודה אלינו. צירופי מקרים מסתוריים כאלה רודפים אותי כל הזמן בפרויקט הזה".

עבודה עם השחקנים, ומתוך המילים התגלגלנו לכמה סיפורים שכולם נכתבו ב-1917, השנה שבה החל ללמוד עברית. מצאתי בסיפורים המון מילים מן המחברת, ואלו לא רק המילים הספציפיות, אלא כל ההתעסקות הזו בזהות קולקטיבית, לא באופן מפורש ביהדות, אבל כן סקרנות ועניין פתאומי של קפקא בקהילות עתיקות ומוזרות".

"הרגשתי כמו כווייה"

קנר מדברת על ההתרגשות שמלווה את המפגש עם החפץ שנשמעת כמו רליק, ועל טקסט שהוא מצד אחד יבש וטכני ומצד שני קשור ליהדות. האלמנטים הללו מזכירים במובן מסוים תפילה או התעסקות בטקסט דתי.

"זה באמת מין רליק כזה. הרגשתי שיש התקדשות של המחברת, כמו איזה אובייקט קבלי שצופן בחובו סוד ייחודי. דווקא בגלל שאין שם חיבור של משפטים ברורים אלא את המשמעות שבין המילים. כשהייתי בספרייה ונגעתי במחברת זה הרגיש כמו כווייה. אני נוגעת במחברת שקפקא כתב. מצד אחד אנחנו כל הזמן מקרקעים את זה ואומרים שבסך הכול מדובר במילים. ומצד שני, וואו, אלו מילים הוא כתב".

על אחד הקירות בכוניסיה לתיאטרון ישנו ציטוט ששואל מה לקפקא ולתיאטרון, הוא הרי היה איש של מילים. במובן מסוים אפשר לשאול

בכוניסה לאולם שבו מוצגת "מחברת העברית", העבודה החדשה שיצרה רות קנר עם קבוצת התיאטרון שלה, אפשר לשמוע אותה מספרת בהתרגשות גדולה על המפגש עם המחברת שבה השתמש פרנץ קפקא לתרגול לימודי העברית שלו, המהווה את הבסיס להצגה החדשה. "בחדר החזרות התפוצצנו מצחוק כי היא באמת מצליחה לקלוט כל מיני שטויות שאני עושה", מתייחסת קנר לשחקנית הקבוצה יעל מוצפי, שמחקה אותה בחלק ההקדמה למופע, ומספרת שוב – הפעם בקולה – על המפגש שהוליד את ההצגה. "הכל התחיל כשהזמינו אותנו מהספרייה הלאומית לכבוד חגיגות ה-120 להקמתה", מתארת קנר, "ונתנו לי לבחור פריט מהספרייה לעבוד איתו. באורח פלא, במין מקריות מוזרה, מצאתי את המחברת הזאת, וזהו – התאהבתי בה. היא מכה בך כמו ברק, כי פתאום דרך משהו שהוא כאילו טכני – מדובר בסך הכול במחברת לימוד שבה כתב קפקא לעצמו מילים בעברית ותרגם אותן לגרמנית – מתקבל עולם מילולי כל כך עז ומיוטר. ברגע אחד צף כל הקשר של קפקא עם היהדות שלו ועם השפה העברית".

בחזרה ל-1917

קנר רואה במציאת המחברת רגע מכוון. "מרגע שמצאתי את המחברת הזאת נפתח בפניי עולם שלם", היא אומרת. "התהליך המשיך לשנת

צילום: דניאל צ'צ'יק